Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 4ης Οκτωβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινή εμπορική πολιτική – Διεθνείς συμφωνίες – Ευρωμεσογειακή συμφωνία σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου – Τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας – Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 – Άρθρο 9 – Άρθρο 26, παράγραφος 2 – Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 543/2011 – Άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 2 – Άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2 – Άρθρο 8 – Άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4 – Παράρτημα I – Παράρτημα IV – Κανονισμός (ΕΕ) 1308/2013 – Άρθρο 76 – Παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές – Υποχρεωτική αναγραφή της χώρας καταγωγής ή του τόπου προέλευσης του τροφίμου – Οπωροκηπευτικά που συγκομίζονται στη Δυτική Σαχάρα – Αίτηση προς κράτος μέλος να απαγορεύσει μονομερώς τις εισαγωγές των προϊόντων αυτών στο έδαφός του – Υποχρεωτική αναγραφή της Δυτικής Σαχάρας ως τόπου προέλευσης των ντοματών και των πεπονιών που συγκομίζονται στο έδαφος αυτό»

Στην υπόθεση C-399/22,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2022, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Ιουνίου 2022, στο πλαίσιο της δίκης

Confédération paysanne

κατά

Ministre de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire,

Ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, L. Bay Larsen, Αντιπρόεδρο, A. Arabadjiev, K. Λυκούργο, E. Regan, Z. Csehi και O. Spineanu-Matei, προέδρους τμήματος, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen (εισηγητή), M. L. Arastey Sahún και M. Gavalec, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: T. Ćapeta

γραμματέας: M. Krausenböck, διοικητική υπάλληλος,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Οκτωβρίου 2023,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Confédération paysanne, εκπροσωπούμενη από τον G. Devers, avocat,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Bain, τον J.-L. Carré, τον B. Herbaut, τον T. Stéhelin και την B. Travard,

– το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τους F. Naert και V. Piessevaux,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον A. Bouquet, τον D. Calleja Crespo, την F. Clotuche-Duvieusart και τον M. Κωνσταντινίδη,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2023,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, πρώτον, αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ 2011, L 304, σ. 18), ιδίως δε των άρθρων του 9 και 26, του κανονισμού (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 671), ιδίως δε του άρθρου του 76, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 543/2011 της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά τους τομείς των οπωροκηπευτικών και των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών (ΕΕ 2011, L 157, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 594/2013 της Επιτροπής, της 21ης Ιουνίου 2013 (ΕΕ 2013, L 170, σ. 43) (στο εξής: εκτελεστικός κανονισμός 543/2011), του κανονισμού (ΕΕ) 952/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Οκτωβρίου 2013, για τη θέσπιση του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα (ΕΕ 2013, L 269, σ. 1, στο εξής: ενωσιακός τελωνειακός κώδικας), και της απόφασης (ΕΕ) 2019/217 του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2019, σχετικά με τη σύναψη συμφωνίας, υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2019, L 34, σ. 1), και,

δεύτερον, αφορά το κύρος της απόφασης αυτής υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 5, και του άρθρου 21 ΣΕΕ καθώς και του άρθρου 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος υπεγράφη στο Σαν Φρανσίσκο στις 26 Ιουνίου 1945.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Confédération paysanne, γαλλικής γεωργικής συνδικαλιστικής οργάνωσης, και, αφετέρου, του ministre de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire (Υπουργού Γεωργίας και Επισιτιστικής Ανεξαρτησίας, Γαλλία) καθώς και του ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique (Υπουργού Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανικής και Ψηφιακής Ανεξαρτησίας, Γαλλία) σχετικά με τη νομιμότητα σιωπηρής απορριπτικής απόφασης των τελευταίων επί της αίτησης της πρώτης να εκδοθεί υπουργική απόφαση περί απαγόρευσης της εισαγωγής ντοματών «cerises» (τύπου cherry) και πεπονιών τύπου Charentais που συγκομίζονται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας (στο εξής: επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα).

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο εκτελεστικός κανονισμός 543/2011

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4, 8, 12 και 16 του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011 έχουν ως εξής:

«(4) Το άρθρο 113 παράγραφος 1 στοιχεία β) και γ) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 [του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2007, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών και ειδικών διατάξεων για ορισμένα γεωργικά προϊόντα (Ενιαίος κανονισμός ΚΟΑ) (ΕΕ 2007, L 299, σ. 1)] επιτρέπει στην [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή να θεσπίσει προδιαγραφές εμπορίας για τα οπωροκηπευτικά και τα μεταποιημένα οπωροκηπευτικά, αντίστοιχα. Βάσει του άρθρου 113α παράγραφος 1 του εν λόγω κανονισμού, επιτρέπεται να διατίθενται στην αγορά τα προϊόντα του τομέα των οπωροκηπευτικών τα οποία προορίζονται να πωληθούν νωπά στον καταναλωτή μόνον εάν είναι υγιή, ανόθευτα και σύμφωνα με τα συναλλακτικά ήθη και εφόσον αναφέρεται η χώρα καταγωγής. Για να εναρμονιστεί η εφαρμογή αυτής της διάταξης, είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι σχετικές λεπτομέρειες και να θεσπιστούν γενικές προδιαγραφές εμπορίας για όλα τα νωπά οπωροκηπευτικά.

[…]

(8) Οι ενδείξεις που απαιτούνται από τις προδιαγραφές εμπορίας πρέπει να είναι ευδιάκριτες στη συσκευασία και/ή στην ετικέτα. Για την αποτροπή του κινδύνου απάτης και παραπλάνησης των καταναλωτών, οι πληροφορίες που απαιτούνται από τις προδιαγραφές πρέπει να παρουσιάζονται στους καταναλωτές πριν αγοράσουν το προϊόν, ιδίως στην περίπτωση των εξ αποστάσεως πωλήσεων, όπου η πείρα έχει δείξει ότι υπάρχουν κίνδυνοι απάτης και έλλειψη της παρεχόμενης με τις προδιαγραφές προστασίας των καταναλωτών.

[…]

(12) Κάθε κράτος μέλος ορίζει τους οργανισμούς ελέγχου που είναι αρμόδιοι για τη διενέργεια των ελέγχων συμμόρφωσης σε κάθε στάδιο εμπορίας. Είναι σκόπιμο να ανατεθούν σε έναν από τους ανωτέρω οργανισμούς οι επαφές με όλους τους άλλους οργανισμούς που έχουν οριστεί και ο συντονισμός μεταξύ τους.

[…]

(16) Οι εισαγωγές οπωροκηπευτικών προέλευσης τρίτων χωρών πρέπει να είναι σύμφωνες με τις προδιαγραφές εμπορίας ή με ισοδύναμες προδιαγραφές. Οι έλεγχοι συμμόρφωσης θα πρέπει κατά συνέπεια να πραγματοποιούνται πριν από την εισαγωγή των εμπορευμάτων αυτών στο τελωνειακό έδαφος της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης, πλην των παρτίδων μικρού μεγέθους, για τις οποίες οι οργανισμοί ελέγχου κρίνουν ότι υφίσταται ελάχιστος κίνδυνος. Σε ορισμένες τρίτες χώρες οι οποίες παρέχουν ικανοποιητικές εγγυήσεις συμμόρφωσης, οι έλεγχοι πριν από την εξαγωγή μπορούν να εκτελούνται από τους οργανισμούς ελέγχου των εν λόγω τρίτων χωρών. Όταν γίνεται χρήση της δυνατότητας αυτής, θα πρέπει τα κράτη μέλη να ελέγχουν σε τακτά χρονικά διαστήματα την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των προ της εξαγωγής ελέγχων που πραγματοποιούνται από τους οργανισμούς ελέγχου των τρίτων χωρών.»

4 Το άρθρο 3 του εκτελεστικού αυτού κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Προδιαγραφές εμπορίας· κάτοχοι», ορίζει τα εξής:

«1. Οι απαιτήσεις του άρθρου 113α παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 αποτελούν τις γενικές προδιαγραφές εμπορίας. Λεπτομερή στοιχεία των γενικών προδιαγραφών εμπορίας περιέχονται στο παράρτημα Ι μέρος Α του παρόντος κανονισμού.

Τα οπωροκηπευτικά που δεν καλύπτονται από ειδικές προδιαγραφές εμπορίας πρέπει να πληρούν τις γενικές προδιαγραφές εμπορίας. […]

2. Οι ειδικές προδιαγραφές εμπορίας που προβλέπονται στο άρθρο 113 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι μέρος Β του παρόντος κανονισμού όσον αφορά τα ακόλουθα προϊόντα:

[…]

ι) ντομάτες.

[…]»

5 Το άρθρο 5 του εν λόγω εκτελεστικού κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ενδείξεις επισήμανσης», ορίζει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Οι απαιτούμενες ενδείξεις βάσει του παρόντος κεφαλαίου πρέπει να αναγράφονται με ευανάγνωστα και εμφανή στοιχεία στη μία από τις πλευρές της συσκευασίας, είτε με απευθείας ανεξίτηλη εκτύπωση είτε με ετικέτα ενσωματωμένη ή στερεωμένη πάνω στη συσκευασία.

2. Για τα εμπορεύματα που αποστέλλονται χύμα, φορτωμένα απευθείας σε μεταφορικό μέσο, οι ενδείξεις που αναφέρονται στην παράγραφο 1 πρέπει να αναγράφονται στο έγγραφο που συνοδεύει το εμπόρευμα ή σε δελτίο το οποίο τοποθετείται ευκρινώς στο εσωτερικό του μεταφορικού μέσου.»

6 Το κεφάλαιο ΙΙ του τίτλου ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011 επιγράφεται «Έλεγχοι συμμόρφωσης προς τις προδιαγραφές εμπορίας» και περιλαμβάνει το άρθρο 8 του εκτελεστικού κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Πεδίο εφαρμογής» και έχει ως εξής:

«Το παρόν κεφάλαιο ορίζει τους κανόνες για τους ελέγχους συμμόρφωσης οι οποίοι διενεργούνται στα οπωροκηπευτικά σε όλα τα στάδια εμπορίας, για να επαληθευτεί ότι τα προϊόντα αυτά είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές εμπορίας και τις άλλες διατάξεις του παρόντος τίτλου και των άρθρων 113 και 113α του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007.»

7 Το άρθρο 15 του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έγκριση των ελέγχων συμμόρφωσης που διενεργούνται από τρίτες χώρες πριν από την εισαγωγή στην Ένωση», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 4 τα ακόλουθα:

«1. Μετά από αίτηση τρίτης χώρας, η Επιτροπή μπορεί, σύμφωνα με την προβλεπόμενη στο άρθρο 195 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 διαδικασία, να εγκρίνει τους διενεργούμενους από την εν λόγω τρίτη χώρα ελέγχους συμμόρφωσης με τις προδιαγραφές εμπορίας πριν από την εισαγωγή στην Ένωση.

[…]

4. Στο παράρτημα IV παρατίθενται οι τρίτες χώρες στις οποίες οι έλεγχοι συμμόρφωσης έχουν εγκριθεί βάσει του παρόντος άρθρου και τα σχετικά προϊόντα.

[…]»

8 Κατά το άρθρο 17, παράγραφος 3, πρώτο και πέμπτο εδάφιο, του εκτελεστικού αυτού κανονισμού:

«Σε περίπτωση μη τήρησης των προδιαγραφών, ο οργανισμός ελέγχου ανακοινώνει τη μη συμμόρφωση στον έμπορο ή σε αντιπρόσωπό του. Τα εμπορεύματα που έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαπίστωσης μη συμμόρφωσης δεν μπορούν να μετακινηθούν χωρίς την έγκριση του οργανισμού ελέγχου, που έχει κάνει τη διαπίστωση αυτή. Η έγκριση αυτή μπορεί να εξαρτηθεί από την τήρηση των όρων τους οποίους καθορίζει ο οργανισμός ελέγχου.

[…]

Όταν δεν μπορεί να αποκατασταθεί η συμμόρφωση των εμπορευμάτων ούτε είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για τη διατροφή των ζώων ούτε για βιομηχανική μεταποίηση, ούτε για οποιαδήποτε άλλη χρήση εκτός της διατροφής, ο οργανισμός ελέγχου δύναται, εφόσον είναι αναγκαίο, να ζητήσει από τους εμπόρους να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να διασφαλιστεί ότι τα σχετικά προϊόντα δεν θα διατεθούν στο εμπόριο. Οι έμποροι διαβιβάζουν όλες τις πληροφορίες τις οποίες τα κράτη μέλη κρίνουν αναγκαίες για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου.»

9 Το άρθρο 18, παράγραφος 2, του εν λόγω εκτελεστικού κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Ένα κράτος μέλος στο οποίο απορρίφθηκε η ελεύθερη κυκλοφορία μιας παρτίδας προϊόντων από τρίτη χώρα εξαιτίας μη συμμόρφωσης με τις προδιαγραφές εμπορίας, προβαίνει πάραυτα σε κοινοποίηση στην Επιτροπή, στα κράτη μέλη τα οποία είναι πιθανό να αφορά το γεγονός και στη σχετική τρίτη χώρα που αναγράφεται στο παράρτημα IV.»

10 Το παράρτημα Ι του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, το οποίο αφορά τις προδιαγραφές εμπορίας που αναφέρονται στο άρθρο 3 του εκτελεστικού κανονισμού, μνημονεύει μεταξύ των γενικών προδιαγραφών εμπορίας, στο σημείο 4 του μέρους Α, τη σήμανση της καταγωγής των προϊόντων, και ειδικότερα την πλήρη ονομασία της χώρας καταγωγής των προϊόντων. Οι προδιαγραφές εμπορίας για τις ντομάτες, οι οποίες εκτίθενται στο μέρος 10 του μέρους Β του παραρτήματος Ι του εν λόγω εκτελεστικού κανονισμού, προβλέπουν ότι κάθε συσκευασία πρέπει να φέρει εξωτερικά, συγκεντρωμένες στην ίδια πλευρά με ευανάγνωστους, ανεξίτηλους και ευδιάκριτους χαρακτήρες, ενδείξεις σχετικές με τη χώρα καταγωγής και, προαιρετικά, τη ζώνη παραγωγής.

11 Το Μαρόκο περιλαμβάνεται στο παράρτημα IV του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011 μεταξύ των τρίτων χωρών στις οποίες οι έλεγχοι συμμόρφωσης έχουν εγκριθεί βάσει του άρθρου 15 όσον αφορά τα «νωπά οπωροκηπευτικά».

Ο κανονισμός 1169/2011

12 Το άρθρο 1, παράγραφος 4, του κανονισμού 1169/2011 ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των απαιτήσεων επισήμανσης που προβλέπονται στις ειδικές ενωσιακές διατάξεις που ισχύουν για συγκεκριμένα τρόφιμα.»

13 Το άρθρο 9 του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατάλογος υποχρεωτικών ενδείξεων», προβλέπει στην παράγραφο 1, στοιχείο θ′, τα εξής:

«Σύμφωνα με τα άρθρα 10 έως 35 και με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο, είναι υποχρεωτική η αναγραφή των ακόλουθων ενδείξεων:

[…]

θ) η χώρα καταγωγής ή ο τόπος προέλευσης όπως προβλέπεται στο άρθρο 26».

14 Το άρθρο 26 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Χώρα καταγωγής ή τόπος προέλευσης», ορίζει στην παράγραφο 2, στοιχείο α′, τα εξής:

«Η χώρα καταγωγής ή ο τόπος προέλευσης αναγράφονται υποχρεωτικά:

α) όταν η μη αναγραφή τους ενδέχεται να παραπλανήσει τον καταναλωτή ως προς την πραγματική χώρα καταγωγής ή τον πραγματικό τόπο προέλευσης του τροφίμου, ιδίως αν οι πληροφορίες που συνοδεύουν το τρόφιμο ή η ετικέτα στο σύνολό της υπονοούν ότι το τρόφιμο έχει διαφορετική χώρα καταγωγής ή τόπο προέλευσης».

Ο ενωσιακός τελωνειακός κώδικας

15 Το άρθρο 59 του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα προβλέπει τα εξής:

«Τα άρθρα 60 και 61 θεσπίζουν κανόνες για τον προσδιορισμό της μη προτιμησιακής καταγωγής εμπορευμάτων για την εφαρμογή των ακολούθων:

[…]

γ) άλλων ενωσιακών μέτρων που αφορούν την καταγωγή των εμπορευμάτων.»

16 Το άρθρο 60 του κώδικα αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Απόκτηση της καταγωγής», έχει ως εξής:

«1. Τα εμπορεύματα που έχουν παραχθεί εξ ολοκλήρου σε μία μόνο χώρα ή έδαφος θεωρούνται ως καταγόμενα από την εν λόγω χώρα ή έδαφος.

2. Τα εμπορεύματα στην παραγωγή των οποίων συμμετέχουν μία ή περισσότερες χώρες ή εδάφη θεωρούνται ως καταγόμενα από τη χώρα ή το έδαφος στην οποία πραγματοποιήθηκε η τελευταία, ουσιαστική, οικονομικά δικαιολογημένη μεταποίηση ή επεξεργασία, σε επιχείρηση εξοπλισμένη για το σκοπό αυτό, η οποία κατέληξε στην παρασκευή ενός νέου προϊόντος ή αντιπροσωπεύει σημαντικό στάδιο της παρασκευής.»

17 Το άρθρο 134 του εν λόγω κώδικα, το οποίο φέρει τον τίτλο «Τελωνειακή επιτήρηση», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Τα εμπορεύματα που εισέρχονται στο τελωνειακό έδαφος της Ένωσης υπόκεινται σε τελωνειακή επιτήρηση από τη στιγμή της εισόδου τους και μπορεί να υποβάλλονται σε τελωνειακούς ελέγχους. Τα εμπορεύματα αυτά, ανάλογα με την περίπτωση, αποτελούν αντικείμενο απαγορεύσεων ή περιορισμών που δικαιολογούνται, μεταξύ άλλων, από λόγους δημόσιας ηθικής, δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας, προστασίας της υγείας και της ζωής των προσώπων και των ζώων ή προφύλαξης των φυτών, προστασίας του περιβάλλοντος, προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία και προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, και υπόκεινται σε ελέγχους προδρόμων ουσιών, εμπορευμάτων που παραβιάζουν ορισμένα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας και μετρητών, καθώς και στην εφαρμογή μέτρων για τη διατήρηση και διαχείριση αλιευτικών πόρων και μέτρων εμπορικής πολιτικής.

Τα εν λόγω εμπορεύματα παραμένουν υπό την επιτήρηση αυτή όσο είναι απαραίτητο για τον καθορισμό του τελωνειακού τους χαρακτήρα και δεν μετακινούνται χωρίς την άδεια των τελωνειακών αρχών.

Με την επιφύλαξη του άρθρου [2]54, τα ενωσιακά εμπορεύματα δεν θα υπόκεινται σε τελωνειακή επιτήρηση μόλις καθορισθεί ο τελωνειακός τους χαρακτήρας.

Τα μη ενωσιακά εμπορεύματα παραμένουν υπό τελωνειακή επιτήρηση είτε μέχρι να αλλάξει ο τελωνειακός τους χαρακτήρας είτε μέχρι να εξέλθουν από το τελωνειακό έδαφος της Ένωσης ή να καταστραφούν.»

Ο κανονισμός 1308/2013

18 Το άρθρο 74 του κανονισμού 1308/2013, το οποίο επιγράφεται «Γενική αρχή», ορίζει τα εξής:

«Τα προϊόντα για τα οποία έχουν θεσπιστεί πρότυπα εμπορίας ανά τομέα ή προϊόν σύμφωνα με το παρόν τμήμα μπορούν να διατίθενται στην αγορά της Ένωσης μόνο εάν ικανοποιούν τα εν λόγω πρότυπα.»

19 Το άρθρο 75 του κανονισμού αυτού προβλέπει τα εξής:

«1. Τα πρότυπα εμπορίας μπορούν να εφαρμόζονται σε έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους τομείς και/ή προϊόντα:

[…]

β) οπωροκηπευτικά·

[…]

3. Με την επιφύλαξη του άρθρου 26 του κανονισμού [1169/2011], τα πρότυπα εμπορίας που αναφέρονται στην παράγραφο 1 μπορούν να καλύπτουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα, που καθορίζονται ανά τομέα ή προϊόν και βασίζονται στα χαρακτηριστικά κάθε τομέα, την ανάγκη ρύθμισης της διάθεσης στην αγορά και τους όρους της παραγράφου 5 του παρόντος άρθρου:

[…]

ι) τον τόπο της καλλιέργειας ή εκτροφής και/ή καταγωγής, εκτός του κρέατος πουλερικών και των λιπαρών ουσιών για επάλειψη·

[…]».

20 Το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πρόσθετες απαιτήσεις για την εμπορία προϊόντων στον τομέα των οπωροκηπευτικών», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Επιπλέον, καθόσον αφορά τα εφαρμοστέα πρότυπα εμπορίας τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 75, τα οπωροκηπευτικά προϊόντα που προορίζονται να πωληθούν νωπά στον καταναλωτή μπορούν να διατίθενται στην αγορά μόνο εάν είναι καλής, ανόθευτης και σύμφωνης προς τα συναλλακτικά ήθη ποιότητας και εάν αναγράφεται η χώρα [καταγωγής].

2. Τα πρότυπα εμπορίας που αναφέρονται στην παράγραφο 1, καθώς και τυχόν πρότυπα εμπορίας για τον τομέα των οπωροκηπευτικών οριζόμενα σύμφωνα με το παρόν υποτμήμα, εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια εμπορίας, περιλαμβανομένης της εισαγωγής και εξαγωγής και μπορούν να καλύπτουν την ποιότητα, την ταξινόμηση σε κατηγορίες, το βάρος, το μέγεθος, τη συσκευασία, την αποθήκευση, τη μεταφορά, την παρουσίαση και την εμπορία.

3. Ο κάτοχος προϊόντων του τομέα των οπωροκηπευτικών που καλύπτονται από πρότυπα εμπορίας εκθέτει τα εν λόγω προϊόντα, τα προσφέρει προς πώληση και τα παραδίδει ή τα εμπορεύεται εντός της Ένωσης αποκλειστικά και μόνον σύμφωνα με τα εν λόγω πρότυπα, είναι δε υπεύθυνος για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς αυτά.

[…]»

21 Το μέρος ΙΙΙ του κανονισμού αυτού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εμπόριο με τρίτες χώρες», περιλαμβάνει το άρθρο 194, με τίτλο «Μέτρα διασφάλισης», το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα διασφάλισης έναντι των εισαγωγών στην Ένωση, με την επιφύλαξη της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου, σύμφωνα με τους κανονισμούς του

Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 260/2009, της 26ης Φεβρουαρίου 2009[, για το κοινό καθεστώς εισαγωγών (ΕΕ 2009, L 84, σ. 1)] και (ΕΚ) αριθ. 625/2009[, της 7ης Ιουλίου 2009, για το κοινό καθεστώς εισαγωγών από ορισμένες τρίτες χώρες (ΕΕ 2009, L 185, σ. 1)].

2. Πλην αντιθέτων διατάξεων άλλης πράξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου [της Ευρωπαϊκής Ένωσης] ή άλλης πράξης του Συμβουλίου, τα μέτρα διασφάλισης έναντι των εισαγωγών στην Ένωση τα οποία προβλέπονται σε διεθνείς συμφωνίες που συνάπτονται σύμφωνα με τη ΣΛΕΕ λαμβάνονται από την Επιτροπή σύμφωνα με την παράγραφο 3 του παρόντος άρθρου.

3. Η Επιτροπή μπορεί να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις που θεσπίζουν τα μέτρα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου κατόπιν αιτήσεως κράτους μέλους ή με δική της πρωτοβουλία. […]

Εάν η Επιτροπή λάβει αίτηση κράτους μέλους, αποφασίζει σχετικώς, με εκτελεστικές πράξεις, εντός πέντε εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της αίτησης. Οι εν λόγω εκτελεστικές πράξεις εκδίδονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης στην οποία παραπέμπει το άρθρο 229 παράγραφος 2.

Όταν συντρέχουν δεόντως αιτιολογημένοι επιτακτικοί λόγοι επείγουσας ανάγκης, η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις που έχουν άμεση εφαρμογή, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 229 παράγραφος 3.

Τα μέτρα που λαμβάνονται κοινοποιούνται στα κράτη μέλη και εφαρμόζονται αμέσως.

4. Η Επιτροπή μπορεί να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις που ανακαλούν ή τροποποιούν τα μέτρα διασφάλισης που λαμβάνονται δυνάμει της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου. Οι εν λόγω εκτελεστικές πράξεις εκδίδονται σύμφωνα με τη διαδικασία εξέτασης του άρθρου 229 παράγραφος 2. Όταν συντρέχουν δεόντως αιτιολογημένοι επιτακτικοί λόγοι επείγουσας ανάγκης, η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις που έχουν άμεση εφαρμογή, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 229 παράγραφος 3.»

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2015/478

22 Το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2015/478 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2015, περί κοινού καθεστώτος εισαγωγών (ΕΕ 2015, L 83, σ. 16, στο εξής: βασικός κανονισμός για τα μέτρα διασφάλισης), ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται στις εισαγωγές προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών, πλην:

α) των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, που υπόκεινται σε ειδικούς κανόνες εισαγωγής σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 517/94 [του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 1994, περί της θεσπίσεως κοινών κανόνων για τις εισαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων από ορισμένες τρίτες χώρες τα οποία δεν καλύπτονται από διμερείς συμφωνίες, πρωτόκολλα ή άλλους διακανονισμούς ή άλλους κοινοτικούς κανόνες εισαγωγής (ΕΕ 1994, L 67, σ. 1)],

β) των προϊόντων καταγωγής ορισμένων τρίτων χωρών που απαριθμούνται στον κανονισμό [625/2009].

2. Η εισαγωγή στην Ένωση των προϊόντων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 είναι ελεύθερη και δεν υπόκειται σε κανένα ποσοτικό περιορισμό, με την επιφύλαξη των μέτρων διασφάλισης που μπορεί να ληφθούν βάσει του κεφαλαίου V.»

23 Το άρθρο 15 του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Αν ένα προϊόν εισάγεται στην Ένωση σε ποσότητες τόσο αυξημένες ή και υπό τέτοιες συνθήκες ώστε να προκαλείται ή να υπάρχει κίνδυνος πρόκλησης σοβαρής ζημίας στον ενωσιακό κλάδο παραγωγής, η Επιτροπή, προκειμένου να διασφαλίσει τα συμφέροντα της Ένωσης, δύναται μετά από αίτηση κράτους μέλους ή με δική της πρωτοβουλία:

α) να περιορίζει τη διάρκεια ισχύος των εγγράφων επιτήρησης, κατά την έννοια του άρθρου 11, που εκδίδονται μετά την έναρξη ισχύος του μέτρου αυτού,

β) να τροποποιεί τους κανόνες εισαγωγής για το εν λόγω προϊόν, προβλέποντας ότι μπορεί να τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία μόνο με την προσκόμιση άδειας εισαγωγής, η χορήγηση της οποίας διέπεται από τις διατάξεις και τους περιορισμούς που ορίζει η Επιτροπή.

Τα μέτρα που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β) έχουν άμεση εφαρμογή.

2. Για τα μέλη του [Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ)], τα μέτρα της παραγράφου 1 λαμβάνονται μόνον όταν οι δύο όροι του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής πληρούνται.

[…]

5. Τα μέτρα που προβλέπονται στο παρόν άρθρο εφαρμόζονται σε κάθε προϊόν το οποίο τίθεται σε ελεύθερη κυκλοφορία μετά την έναρξη ισχύος αυτών. Σύμφωνα με το άρθρο 17, είναι δυνατόν να περιορίζονται σε μία ή περισσότερες περιφέρειες της Ένωσης.

Εντούτοις, τα μέτρα αυτά δεν εμποδίζουν τη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων που ευρίσκονται ήδη καθ' οδόν προς την Ένωση, εφόσον δεν είναι δυνατόν να αλλάξει ο προορισμός τους και εφόσον τα προϊόντα, των οποίων η θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία, βάσει των άρθρων 10 και 11, προϋποθέτει την προσκόμιση εγγράφου επιτήρησης, συνοδεύονται πράγματι από το έγγραφο αυτό.

6. Αν ένα κράτος μέλος ζητήσει την παρέμβασή της, η Επιτροπή, εφαρμόζοντας τη διαδικασία εξέτασης του άρθρου 3 παράγραφος 3 ή, σε επείγουσες περιπτώσεις, ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 4, λαμβάνει απόφαση εντός πέντε το πολύ εργάσιμων ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης.»

24 Το άρθρο 24, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του ίδιου κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη άλλων διατάξεων της Ένωσης, ο παρών κανονισμός δεν εμποδίζει τη θέσπιση ή την εφαρμογή από τα κράτη μέλη:

α) απαγορεύσεων, ποσοτικών περιορισμών ή μέτρων επιτήρησης που επιβάλλονται για λόγους δημόσιας ηθικής, δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας, προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων ή προφύλαξης των φυτών, προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία, ή προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας».

Η απόφαση 2019/217

25 Το άρθρο 1 της απόφασης 2019/217 ορίζει ότι η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2019, L 34, σ. 4, στο εξής: συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών), εγκρίνεται εξ ονόματος της Ένωσης.

26 Η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών ορίζει τα εξής:

«Η [Ένωση] και το Βασίλειο του Μαρόκου συμφώνησαν να προστεθεί η ακόλουθη κοινή δήλωση μετά το πρωτόκολλο αριθ. 4 της [ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 26 Φεβρουαρίου 1996 (ΕΕ 2000, L 70, σ. 2, στο εξής: συμφωνία σύνδεσης)]:

“Κοινή δήλωση για την εφαρμογή των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της [συμφωνίας σύνδεσης]

1. Τα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας που υπόκεινται στον έλεγχο των τελωνειακών αρχών του Βασιλείου του Μαρόκου τυγχάνουν των ίδιων εμπορικών προτιμήσεων με αυτές που χορηγούνται από την [Ένωση] στα προϊόντα που καλύπτονται από τη συμφωνία σύνδεσης.

2. Το πρωτόκολλο αριθ. 4 εφαρμόζεται κατ’ αναλογία με σκοπό τον καθορισμό του χαρακτήρα καταγωγής των προϊόντων που αναφέρονται στην παράγραφο 1, μεταξύ άλλων όσον αφορά τα αποδεικτικά καταγωγής.

3. Οι τελωνειακές αρχές των κρατών μελών της [Ένωσης] και του Βασιλείου του Μαρόκου είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή του πρωτοκόλλου αριθ. 4 στα εν λόγω προϊόντα.”»

Το γαλλικό δίκαιο

27 Κατά το άρθρο 23 bis του γαλλικού τελωνειακού κώδικα:

«Με την επιφύλαξη της εφαρμογής των διεθνών συμφωνιών, η εισαγωγή τροφίμων, υλικών και προϊόντων πάσης φύσεως και προελεύσεως, τα οποία δεν πληρούν τις νομοθετικές ή κανονιστικές απαιτήσεις που επιβάλλονται σε θέματα εμπορίας ή πώλησης, όσον αφορά παρόμοια εθνικά τρόφιμα, υλικά ή προϊόντα, μπορεί να απαγορεύεται ή να ρυθμίζεται με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, του αρμόδιου για τους πόρους Υπουργού και του Υπουργού Γεωργίας που είναι αρμόδιος για την καταπολέμηση της απάτης.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

28 Στις 2 Οκτωβρίου 2020 η Confédération paysanne άσκησε προσφυγή ενώπιον του Conseil d’État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο, ζητώντας, αφενός, να ακυρωθεί η σιωπηρή απόφαση του Υπουργού Γεωργίας και Επισιτιστικής Ανεξαρτησίας καθώς και του Υπουργού Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανικής και Ψηφιακής Ανεξαρτησίας με την οποία απορρίφθηκε η αίτησή της για την έκδοση απόφασης που να απαγορεύει την εισαγωγή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων κατ’ εφαρμογήν του

άρθρου 23 bis του γαλλικού τελωνειακού κώδικα και, αφετέρου, να υποχρεωθούν οι Υπουργοί αυτοί να εκδώσουν την εν λόγω υπουργική απόφαση. Υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν αποτελεί μέρος της επικράτειας του Βασιλείου του Μαρόκου και ότι, ως εκ τούτου, η επισήμανση σύμφωνα με την οποία τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα κατάγονται από το Μαρόκο παραβιάζει τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί παροχής πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με την καταγωγή των οπωροκηπευτικών που διατίθενται προς πώληση.

29 Το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει, πρώτον, ότι από τις σχετικές ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης προκύπτει ότι η απαίτηση να αναγράφεται η χώρα ή το έδαφος καταγωγής ενός προϊόντος πρέπει, καταρχήν, να τηρείται ήδη από το στάδιο της εισαγωγής του προϊόντος. Παρατηρεί επίσης ότι οι ρυθμίσεις αυτές δεν παρέχουν ρητώς αρμοδιότητα στα κράτη μέλη να θεσπίζουν μέτρα απαγόρευσης των εισαγωγών προϊόντων που δεν πληρούν την ανωτέρω απαίτηση. Ωστόσο, εκτιμά ότι ένα τέτοιο μέτρο θα μπορούσε να δικαιολογηθεί ιδίως σε περίπτωση που η παράβαση των εν λόγω ρυθμίσεων έχει «μαζικό» χαρακτήρα ο οποίος δυσχεραίνει τη διενέργεια ελέγχων άπαξ και τα σχετικά προϊόντα εξαπλωθούν στο έδαφος της Ένωσης.

30 Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι ανωτέρω ρυθμίσεις είναι δυνατόν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει εθνικό μέτρο απαγόρευσης των εισαγωγών, από τρίτη χώρα, προϊόντων των οποίων η επισήμανση δεν αναφέρει ορθώς τη χώρα ή το έδαφος προέλευσής τους, όταν η πρακτική αυτή έχει «μαζικό» χαρακτήρα που δυσχεραίνει τον έλεγχο των προϊόντων αφ' ης στιγμής αυτά βρίσκονται στο έδαφος της Ένωσης.

31 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, με τις αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), και της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118), το Δικαστήριο έκρινε ότι από την αρχή της αυτοδιάθεσης και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών προκύπτει ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί μέρος του εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου, κατά την έννοια της συμφωνίας σύνδεσης και των συμφωνιών που υπάγονται σε αυτήν. Ωστόσο, παρατηρεί ότι, μετά τις εν λόγω αποφάσεις, το Βασίλειο του Μαρόκου και η Ένωση συνήψαν τη συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών, η οποία εγκρίθηκε με την απόφαση 2019/217. Η συμφωνία αυτή επεκτείνει στα προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας το ευεργέτημα των δασμολογικών προτιμήσεων που χορηγούνται στα προϊόντα μαροκινής καταγωγής τα οποία εξάγονται στην Ένωση.

32 Το αιτούν δικαστήριο προσθέτει ότι, μολονότι η απόφαση 2019/217 ακυρώθηκε με την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-279/19, EU:T:2021:639), τα αποτελέσματά της διατηρήθηκαν εντούτοις σε ισχύ μέχρι την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου επί της αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Επιτροπή κατά της ως άνω απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου. Συνεπώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, σε περίπτωση που θα μπορούσε να επιτραπεί σε κράτος μέλος να θεσπίσει εθνικό μέτρο απαγόρευσης των εισαγωγών προϊόντων των οποίων η επισήμανση δεν αναφέρει ορθώς τη χώρα ή το έδαφος από το οποίο προέρχονται, τίθεται το ερώτημα, αφενός, αν η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα έχουν ως χώρα καταγωγής το Βασίλειο του Μαρόκου και, αφετέρου, αν οι μαροκινές αρχές είναι αρμόδιες να εκδίδουν τα πιστοποιητικά συμμόρφωσης που προβλέπονται στον εκτελεστικό κανονισμό 543/2011.

33 Τρίτον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο ερώτημα αυτό, πρέπει επίσης να εξεταστεί αν η απόφαση 2019/217 είναι σύμφωνη με το άρθρο 3, παράγραφος 5, και το άρθρο 21 ΣΕΕ, καθώς και με την εθιμική αρχή της αυτοδιάθεσης η οποία υπενθυμίζεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

34 Τέλος, τέταρτον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων ως προς την κατάσταση του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας οι οποίες διατυπώνονται στις αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973), και της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118), οι σχετικές ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης έχουν την έννοια ότι, κατά το στάδιο της εισαγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων όπως και κατά το στάδιο της πώλησής τους στον καταναλωτή, η επισήμανση των εν λόγω προϊόντων επιτρέπεται να αναφέρει το Βασίλειο του Μαρόκου ως χώρα καταγωγής ή αν πρέπει να αναφέρει μόνο το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

35 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν οι διατάξεις του κανονισμού 1169/2011, του κανονισμού 1308/2013, του [εκτελεστικού] κανονισμού 543/2011 και του [ενωσιακού τελωνειακού κώδικα] την έννοια ότι επιτρέπουν σε κράτος μέλος τη θέσπιση εθνικού μέτρου απαγόρευσης των εισαγωγών, από συγκεκριμένη χώρα, οπωροκηπευτικών που δεν είναι σύμφωνα με το άρθρο 26 του κανονισμού 1169/2011 και το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013 ελλείψει μνείας της χώρας ή του εδάφους από όπου πραγματικά κατάγονται, ιδίως όταν η παράβαση αυτή έχει μαζικό χαρακτήρα και δύσκολα μπορεί να ελεγχθεί άπαξ και τα προϊόντα εισέλθουν στο έδαφος της Ένωσης;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα, έχει η συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών, η οποία εγκρίθηκε με την απόφαση [2019/217], την έννοια ότι, για την εφαρμογή των άρθρων 9 και 26 του κανονισμού 1169/2011 και του άρθρου 76 του κανονισμού 1308/2013, αφενός, τα οπωροκηπευτικά που συγκομίζονται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας έχουν ως χώρα καταγωγής το Μαρόκο και, αφετέρου, οι μαροκινές αρχές είναι αρμόδιες για την έκδοση των προβλεπόμενων από τον [εκτελεστικό] κανονισμό 543/2011 πιστοποιητικών συμμόρφωσης για τα οπωροκηπευτικά που συγκομίζονται στο έδαφος αυτό;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο ερώτημα, είναι η απόφαση [2019/217] συμβατή με το άρθρο 3, παράγραφος 5, [και] το άρθρο 21 [ΣΕΕ] [καθώς] και με την εθιμική αρχή της αυτοδιάθεσης που υπενθυμίζεται ιδίως στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών;

4) Έχουν τα άρθρα 9 και 26 του κανονισμού 1169/2011 και το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013 την έννοια ότι, κατά το στάδιο της εισαγωγής και της πώλησης προς τον καταναλωτή, στη συσκευασία των οπωροκηπευτικών που συγκομίζονται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν μπορεί να αναγράφεται το Μαρόκο ως χώρα καταγωγής αλλά πρέπει να αναφέρεται το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

36 Η απόφαση 2019/217 ακυρώθηκε με την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-279/19, EU:T:2021:639).

37 Με τη σημερινή απόφαση, Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P), το Δικαστήριο απέρριψε τις αιτήσεις αναιρέσεως που ασκήθηκαν κατά της ανωτέρω απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου.

38 Όπως προκύπτει από τη σημερινή απόφαση, Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P), τα αποτελέσματα της απόφασης 2019/217 διατηρούνται σε ισχύ μέχρι τις 4 Οκτωβρίου 2025. Επομένως, τα πρωτόκολλα αριθ. 1 και αριθ. 4 της συμφωνίας σύνδεσης, όπως τροποποιήθηκαν με τη συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών, μπορούν να συνεχίσουν, μέχρι την ημερομηνία αυτή, να διέπουν τις εισαγωγές των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων στην Ένωση.

39 Ως εκ τούτου, οι εισαγωγές των εν λόγω προϊόντων δεν επηρεάστηκαν και εξακολουθούν, κατά το στάδιο αυτό, να μην επηρεάζονται από τη διαπίστωση του ανισχύρου της απόφασης 2019/217. Συνεπώς, παραμένει αναγκαίο να καθοριστεί, σε απάντηση στο πρώτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, ποια ένδειξη καταγωγής πρέπει να συνοδεύει τα προϊόντα αυτά και τι είδους μέτρο διασφάλισης μπορεί να λάβει ένα κράτος μέλος όταν διαπιστώνεται ότι τα εν λόγω προϊόντα συνοδεύονται συστηματικά από εσφαλμένη ένδειξη καταγωγής.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

40 Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου την οποία θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, στο Δικαστήριο απόκειται να δώσει στον εθνικό δικαστή χρήσιμη απάντηση που να του παρέχει τη δυνατότητα επίλυσης της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα προδικαστικά ερωτήματα που του υποβάλλονται. Επιπλέον, το Δικαστήριο ενδέχεται να χρειαστεί να λάβει υπόψη κανόνες του δικαίου της Ένωσης στους οποίους δεν αναφέρθηκε ο εθνικός δικαστής με το ερώτημά του. Πράγματι, το γεγονός ότι, από τυπικής απόψεως, ένα εθνικό δικαστήριο διατύπωσε προδικαστικό ερώτημα παραπέμποντας σε ορισμένες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία που μπορούν να είναι χρήσιμα για να αποφανθεί επί της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ανεξαρτήτως του αν στα υποβληθέντα ερωτήματα γίνεται μνεία των στοιχείων αυτών. Συναφώς, αποτελεί έργο του Δικαστηρίου να συναγάγει, από το σύνολο των στοιχείων που παρέχει το εθνικό δικαστήριο και, ιδίως, από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής, εκείνα τα στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που χρήζουν ερμηνείας, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της διαφοράς [απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2022, Ministre de la Transition écologique και Premier ministre (Ευθύνη του Δημοσίου για την ατμοσφαιρική ρύπανση), C-61/21, EU:C:2022:1015, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

41 Εν προκειμένω, από τις διευκρινίσεις που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι η Confédération paysanne ζήτησε, κατ' ουσίαν, από τον Υπουργό Γεωργίας και Επισιτιστικής Ανεξαρτησίας καθώς και από τον Υπουργό Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανικής και

Ψηφιακής Ανεξαρτησίας να εκδώσουν απόφαση που να απαγορεύει την εισαγωγή, από το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων διότι η αναγραφόμενη στην επισήμανση των εν λόγω προϊόντων ένδειξη της χώρας καταγωγής ήταν εσφαλμένη. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, ο κανονισμός 1169/2011, ο κανονισμός 1308/2013, ο εκτελεστικός κανονισμός 543/2011 καθώς και ο ενωσιακός τελωνειακός κώδικας επιτρέπουν τη λήψη τέτοιου μέτρου από κράτος μέλος.

42 Όπως επισήμανε η γενική εισαγγελέας στο σημείο 21 των προτάσεών της, η εισαγωγή εμπορευμάτων στην Ένωση εμπίπτει στο πεδίο των εμπορικών σχέσεων τις οποίες αυτή διατηρεί με τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς και οι οποίες διέπονται από την κοινή εμπορική πολιτική, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 207 ΣΛΕΕ.

43 Πράγματι, από την ως άνω διάταξη, ειδικότερα δε από τη δεύτερη περίοδο της παραγράφου 1, κατά την οποία η κοινή εμπορική πολιτική εντάσσεται στο πλαίσιο της «εξωτερικής δράσης της Ένωσης», προκύπτει ότι η εν λόγω πολιτική αφορά τις εμπορικές συναλλαγές με τα τρίτα κράτη (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2013, Daiichi Sankyo και Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, σκέψη 50, και της 22ας Οκτωβρίου 2013, Επιτροπή κατά Συμβουλίου, C-137/12, EU:C:2013:675, σκέψη 56).

44 Δεδομένου ότι το πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο αφορά την εισαγωγή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων σε κράτος μέλος και όχι τους όρους της πώλησής τους, το ερώτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των πράξεων του δικαίου της Ένωσης που διέπουν την κοινή εμπορική πολιτική ή των διατάξεων περί μέσων εμπορικής πολιτικής οι οποίες περιλαμβάνονται σε άλλες πράξεις του δικαίου της Ένωσης.

45 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το εν λόγω ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 207 ΣΛΕΕ, ο βασικός κανονισμός για τα μέτρα διασφάλισης και ο κανονισμός 1308/2013 έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει μονομερώς μέτρο που να απαγορεύει την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων των οποίων η επισήμανση είναι συστηματικά μη σύμφωνη προς τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με την ένδειξη της χώρας ή του εδάφους καταγωγής.

46 Συναφώς, υπενθυμίζεται, αφενός, ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε', ΣΛΕΕ απονέμει στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της κοινής εμπορικής πολιτικής. Σύμφωνα με το άρθρο 207, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η πολιτική αυτή διαμορφώνεται βάσει ενιαίων αρχών και ασκείται στο πλαίσιο των αρχών και των στόχων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης.

47 Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, μόνον η Ένωση δύναται να νομοθετεί και να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις, ενώ τα κράτη μέλη δύνανται να νομοθετούν και να εκδίδουν νομικά δεσμευτικές πράξεις σε έναν τέτοιο τομέα μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης.

48 Επομένως, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να θεσπίσουν μονομερώς μέτρο που να απαγορεύει την εισαγωγή μιας κατηγορίας προϊόντων προερχόμενων από τρίτο έδαφος ή τρίτη χώρα –εισαγωγή η οποία εξάλλου επιτρέπεται και ρυθμίζεται από εμπορική συμφωνία συναφθείσα από την Ένωση–, εκτός αν τα κράτη μέλη εξουσιοδοτούνται ρητώς προς τούτο από το δίκαιο της Ένωσης.

49 Συναφώς, επισημαίνεται ότι το άρθρο 1 του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι, με εξαίρεση τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα προϊόντα που προέρχονται από ορισμένες τρίτες χώρες, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνονται ούτε το Βασίλειο του Μαρόκου ούτε η Δυτική Σαχάρα, η εισαγωγή στην Ένωση προϊόντων καταγωγής τρίτων χωρών είναι ελεύθερη και, επομένως, δεν υπόκειται σε κανέναν ποσοτικό περιορισμό, προσθέτοντας παράλληλα ότι τούτο ισχύει με την επιφύλαξη των μέτρων διασφάλισης που μπορούν να ληφθούν βάσει του κεφαλαίου V του κανονισμού αυτού. Από το άρθρο 15, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι, σε περίπτωση κινδύνου πρόκλησης σοβαρής ζημίας στον ενωσιακό κλάδο παραγωγής, η Επιτροπή λαμβάνει μέτρα διασφάλισης μετά από αίτηση κράτους μέλους ή με δική της πρωτοβουλία.

50 Επιπλέον, το άρθρο 194 του κανονισμού 1308/2013, που περιλαμβάνεται στο μέρος III του κανονισμού αυτού το οποίο αφορά το εμπόριο με τρίτες χώρες, θεσπίζει καθεστώς διασφάλισης ανάλογο με εκείνο που απορρέει από το άρθρο 15 του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης, καθόσον στηρίζεται επίσης σε μέτρα λαμβανόμενα από την Επιτροπή έναντι των εισαγωγών στην Ένωση προϊόντων τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1308/2013.

51 Συνεπώς, οι διατάξεις σχετικά με τα μέτρα διασφάλισης τα οποία μπορούν να θεσπιστούν σύμφωνα με τους δύο κανονισμούς που μνημονεύονται στις σκέψεις 49 και 50 της παρούσας απόφασης δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει μονομερώς μέτρο που να απαγορεύει ορισμένες εισαγωγές προϊόντων στην Ένωση.

52 Βεβαίως, το άρθρο 24, παράγραφος 2, στοιχείο α', του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης προβλέπει ότι ο κανονισμός αυτός δεν εμποδίζει τη θέσπιση ή την εφαρμογή από τα κράτη μέλη «απαγορεύσεων, ποσοτικών περιορισμών ή μέτρων επιτήρησης που επιβάλλονται για λόγους δημόσιας ηθικής, δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας, προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων ή προφύλαξης των φυτών, προστασίας των εθνικών θησαυρών που έχουν καλλιτεχνική, ιστορική ή αρχαιολογική αξία, ή προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας». Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στο σημείο 40 των προτάσεών της, η διάταξη αυτή επιτρέπει, για λόγους παρεμφερείς με εκείνους που διαλαμβάνονται στο άρθρο 36 ΣΛΕΕ όσον αφορά την εσωτερική πλευρά της ενιαίας αγοράς (πρβλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 30ής Μαΐου 2002, Expo Casa Manta, C-296/00, EU:C:2002:316, σκέψη 34), να γίνει επέμβαση στην ελευθερία των εισαγωγών στην Ένωση η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης.

53 Ωστόσο, όπως προκύπτει από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 24, παράγραφος 2, στοιχείο α', του ανωτέρω κανονισμού, η εν λόγω διάταξη ισχύει με την επιφύλαξη άλλων σχετικών διατάξεων του δικαίου της Ένωσης. Σε περίπτωση όπως αυτή της υπόθεσης της κύριας δίκης, η οποία αφορά την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων, μεταξύ των άλλων αυτών σχετικών διατάξεων συγκαταλέγεται, ιδίως, το άρθρο 194 του κανονισμού 1308/2013, το οποίο, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 50 της παρούσας απόφασης, επιφυλάσσει στην Επιτροπή την αρμοδιότητα να λαμβάνει μέτρα διασφάλισης έναντι των εισαγωγών στην Ένωση προϊόντων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1308/2013. Συνεπώς, το άρθρο 24, παράγραφος 2, στοιχείο α', του βασικού κανονισμού για τα μέτρα διασφάλισης δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι παρέχει στα κράτη μέλη την εξουσία να θεσπίζουν μονομερώς μέτρα διασφάλισης έναντι της εισαγωγής γεωργικών προϊόντων.

54 Άλλωστε, το γενικό μέτρο απαγόρευσης της εισαγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων, του οποίου τη θέσπιση εκ μέρους της Γαλλικής Δημοκρατίας ζητεί εν προκειμένω η Confédération paysanne, αποσκοπεί, κατά την άποψη της τελευταίας, στη διασφάλιση της τήρησης των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης οι οποίες αφορούν την παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με την καταγωγή των οπωροκηπευτικών που διατίθενται προς πώληση. Ωστόσο, σε περίπτωση γενικευμένης παράβασης των εν λόγω διατάξεων από τους εξαγωγείς, εναπόκειται, κατά περίπτωση, όχι σε κράτος μέλος, αλλά στην Επιτροπή να παρέμβει εντός του πλαισίου το οποίο καθορίζουν οι μηχανισμοί συνεργασίας που προβλέπονται στη συμφωνία σύνδεσης.

55 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 207 ΣΛΕΕ, ο βασικός κανονισμός για τα μέτρα διασφάλισης και ο κανονισμός 1308/2013 έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει μονομερώς μέτρο που να απαγορεύει την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων των οποίων η επισήμανση είναι συστηματικά μη σύμφωνη προς τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με την ένδειξη της χώρας ή του εδάφους καταγωγής.

Επί του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

56 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο υποβάλλει το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα μόνο για την περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι πρέπει να δώσει καταφατική απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα.

57 Πλην όμως, όπως κρίθηκε στη σκέψη 55 της παρούσας απόφασης, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση.

58 Συνεπώς, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

Επί του παραδεκτού

59 Η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν, κατ’ ουσίαν, ότι, αν από την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προκύπτει ότι η θέσπιση μέτρου όπως αυτό που ζήτησε η προσφεύγουσα της κύριας δίκης δεν μπορεί να συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, το ζήτημα αν τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα είναι πράγματι σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με την ένδειξη της προέλευσης των τροφίμων δεν ασκεί επιρροή για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί το αιτούν δικαστήριο.

60 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, απόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη για τη δικαστική απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, καθόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου

της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να αποφανθεί επ' αυτών [απόφαση της 21ης Μαρτίου 2023, Mercedes-Benz Group (Ευθύνη κατασκευαστών οχημάτων εξοπλισμένων με συστήματα αναστολής), C-100/21, EU:C:2023:229, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

61 Επομένως, συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας για τα προδικαστικά ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [απόφαση της 21ης Μαρτίου 2023, Mercedes-Benz Group (Ευθύνη κατασκευαστών οχημάτων εξοπλισμένων με συστήματα αναστολής), C-100/21, EU:C:2023:229, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

62 Εν προκειμένω, μολονότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορά μόνον την εισαγωγή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορά, αντιθέτως, τόσο το στάδιο της εισαγωγής των εν λόγω προϊόντων όσο και το στάδιο της πώλησής τους στους καταναλωτές. Εξάλλου, στις γραπτές παρατηρήσεις της, η Confédération paysanne αναφέρεται επανειλημμένως στην ανάγκη ορθής αναγραφής της καταγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων για τους σκοπούς της εμπορίας τους.

63 Επομένως, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, για την απάντηση στους λόγους ακυρώσεως που προβάλλονται με την προσφυγή της κύριας δίκης, απαιτείται να κριθεί αν, τόσο κατά το στάδιο της εισαγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων όσο και κατά το στάδιο της εμπορίας τους, στη συσκευασία των προϊόντων αυτών πρέπει να αναγράφεται το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και όχι το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου ως χώρα καταγωγής.

64 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που έχουν σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης. Στο πλαίσιο αυτό, το εν λόγω ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί λυσιτελές, κατά την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 60 της παρούσας απόφασης.

65 Συνεπώς, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτό.

Επί της ουσίας

66 Από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 40 της παρούσας απόφασης προκύπτει, κατ' ουσίαν, ότι, προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση που να παρέχει στο αιτούν δικαστήριο τη δυνατότητα να επιλύσει τη διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί, το Δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να αναδιατυπώσει, εφόσον είναι αναγκαίο, τα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί και, κατά περίπτωση, να λάβει υπόψη κανόνες του δικαίου της Ένωσης στους οποίους δεν αναφέρθηκε ο εθνικός δικαστής με το ερώτημά του.

67 Εν προκειμένω, το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορά την ερμηνεία των άρθρων 9 και 26 του κανονισμού 1169/2011 καθώς και του άρθρου 76 του κανονισμού 1308/2013, τα οποία προβλέπουν, μεταξύ άλλων, υποχρεώσεις ως προς την ένδειξη της προέλευσης των σχετικών τροφίμων.

68 Επί του θέματος αυτού, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα είναι οπωροκηπευτικά. Ειδικότερα, αφενός, από το άρθρο 1, παράγραφος 4, του κανονισμού 1169/2011 συνάγεται ότι ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των απαιτήσεων επισήμανσης που προβλέπονται στις ειδικές ενωσιακές διατάξεις οι οποίες ισχύουν για συγκεκριμένα τρόφιμα, πράγμα που επιβεβαιώνεται, κατ' ουσίαν, από το άρθρο 26, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού. Αφετέρου, το άρθρο 75, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1308/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 75, παράγραφος 3, στοιχείο ι', ορίζει ότι τα πρότυπα εμπορίας των οπωροκηπευτικών μπορούν να καλύπτουν τον τόπο καταγωγής τους, ενώ το άρθρο 76 του ίδιου κανονισμού διευκρινίζει ότι τα νωπά οπωροκηπευτικά που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή μπορούν να διατίθενται στην αγορά μόνον εάν αναγράφεται η χώρα καταγωγής, τα δε πρότυπα αυτά εφαρμόζονται σε όλα τα στάδια εμπορίας, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής και της εξαγωγής.

69 Παράλληλα, το άρθρο 1, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011 θεσπίζει τους κανόνες εφαρμογής του κανονισμού 1234/2007, ο οποίος καταργήθηκε με τον κανονισμό 1308/2013. Η αιτιολογική σκέψη 4 του εκτελεστικού αυτού κανονισμού αναφέρει ότι τα οπωροκηπευτικά που προορίζονται να πωληθούν νωπά στον καταναλωτή μπορούν να διατίθενται στην αγορά μόνον εάν αναγράφεται η χώρα καταγωγής τους. Πιο συγκεκριμένα, τα πεπόνια τύπου Charentais υπόκεινται στις γενικές προδιαγραφές εμπορίας που προβλέπονται στο παράρτημα I, μέρος Α, του ανωτέρω εκτελεστικού κανονισμού, ενώ οι ντομάτες «cerises» (τύπου cherry) υπόκεινται στις ειδικές προδιαγραφές εμπορίας που προβλέπονται στο παράρτημα I, μέρος Β, μέρος 10, του ίδιου εκτελεστικού κανονισμού, αμφότερα δε τα εν λόγω είδη προδιαγραφών εμπορίας περιλαμβάνουν, εξάλλου, απαιτήσεις σχετικές με την ένδειξη της προέλευσης των καλυπτόμενων από αυτές προϊόντων. Επομένως, από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι, δεδομένου ότι ο κανονισμός 1308/2013 και ο εκτελεστικός κανονισμός 543/2011 προβλέπουν ειδικές απαιτήσεις όσον αφορά την ένδειξη της προέλευσης των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων, ο κανονισμός 1169/2011 δεν ασκεί επιρροή για την απάντηση στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

70 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, έχει την έννοια ότι, κατά τα στάδια της εισαγωγής και της πώλησης προς τον καταναλωτή, στην επισήμανση των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων πρέπει να αναγράφεται η Δυτική Σαχάρα –χωρίς να είναι δυνατόν να αναφέρεται το Βασίλειο του Μαρόκου– ως χώρα καταγωγής τους.

71 Πρώτον, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 68 και 69 της παρούσας απόφασης, οι προδιαγραφές εμπορίας οι οποίες αφορούν τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα προβλέπουν ότι, σε όλα τα στάδια εμπορίας, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής και της εξαγωγής, είναι υποχρεωτική η αναγραφή της χώρας καταγωγής των προϊόντων.

72 Η αιτιολογική σκέψη 8 του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, υπό το πρίσμα της οποίας πρέπει να ερμηνεύονται οι απαιτήσεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, του εν λόγω εκτελεστικού κανονισμού, αναφέρει, κατ' ουσίαν, ότι οι ενδείξεις που απαιτούνται από τις προδιαγραφές εμπορίας πρέπει να είναι ευδιάκριτες στη συσκευασία και/ή στην ετικέτα των οικείων προϊόντων, ιδίως προκειμένου να αποτραπεί ο κίνδυνος παραπλάνησης των καταναλωτών.

73 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η ένδειξη της χώρας καταγωγής που απαιτείται να αναγράφεται σε προϊόντα όπως τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν πρέπει να είναι παραπλανητική (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 25).

74 Δεύτερον, παρατηρείται ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, όσον αφορά τον κανονισμό 1308/2013, ότι η έννοια της «χώρας καταγωγής» για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 76 του κανονισμού αυτού πρέπει επίσης να οριστεί με παραπομπή στον ενωσιακό τελωνειακό κώδικα (πρβλ. απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2019, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main, C-686/17, EU:C:2019:659, σκέψη 46).

75 Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 59, στοιχείο γ', του ανωτέρω κώδικα, οι κανόνες των άρθρων 60 και 61 του κώδικα αυτού για τον προσδιορισμό της μη προτιμησιακής καταγωγής εμπορευμάτων εφαρμόζονται σε άλλα ενωσιακά μέτρα που αφορούν την καταγωγή των εμπορευμάτων, όπως το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011.

76 Επομένως, η έννοια της «χώρας καταγωγής» που μνημονεύεται τόσο στο σημείο 4 του μέρους Α του παραρτήματος Ι του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, το οποίο αφορά, μεταξύ άλλων, τα πεπόνια τύπου Charentais, όσο και στο τμήμα VI του μέρους 10 του μέρους Β του ίδιου παραρτήματος, το οποίο αφορά, μεταξύ άλλων, τις ντομάτες «cerises» (τύπου cherry), πρέπει να οριστεί με παραπομπή στον ενωσιακό τελωνειακό κώδικα (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2019, Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main, C-686/17, EU:C:2019:659, σκέψη 50).

77 Συναφώς, κατά το άρθρο 60 του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα, θεωρούνται ως καταγόμενα από συγκεκριμένη «χώρα» ή «έδαφος» τα εμπορεύματα που είτε έχουν παραχθεί εξ ολοκλήρου στην εν λόγω χώρα ή στο εν λόγω έδαφος είτε έχουν υποστεί την τελευταία ουσιαστική μεταποίηση ή επεξεργασία στην εν λόγω χώρα ή στο εν λόγω έδαφος.

78 Ως εκ τούτου, η χώρα καταγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων είναι η χώρα ή το έδαφος όπου συγκομίστηκαν.

79 Όσον αφορά, καταρχάς, τον όρο «χώρα», επισημαίνεται, αφενός, ότι ο όρος αυτός χρησιμοποιείται επανειλημμένως από τη Συνθήκη ΕΕ και από τη Συνθήκη ΛΕΕ ως συνώνυμο του όρου «κράτος». Συνεπώς, προς διασφάλιση της συνοχής στην ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, επιβάλλεται ο όρος αυτός να ερμηνεύεται με τον ίδιο τρόπο και στο πλαίσιο του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα, του κανονισμού 1308/2013 καθώς και του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011 (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 28).

80 Όσον αφορά, περαιτέρω, την έννοια του «κράτους», πρέπει να θεωρηθεί ότι η έννοια αυτή περιγράφει μια κυρίαρχη οντότητα η οποία ασκεί, εντός των γεωγραφικών της συνόρων, το σύνολο των εξουσιών που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο (απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

81 Όσον αφορά, τέλος, τον όρο «έδαφος», από την ίδια τη διαζευκτική διατύπωση που χρησιμοποιείται στο άρθρο 60 του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα προκύπτει ότι ο όρος αυτός προσδιορίζει οντότητες που δεν είναι «χώρες» και, συνεπώς, δεν είναι «κράτη» (απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 30).

82 Όπως έχει επισημάνει το Δικαστήριο, τέτοιες οντότητες περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, γεωγραφικές περιοχές οι οποίες, ενώ τελούν υπό τη δικαιοδοσία ή υπό τη διεθνή ευθύνη ενός κράτους, διαθέτουν εντούτοις, από απόψεως διεθνούς δικαίου, δικό τους, διακριτό σε σχέση με το εν λόγω κράτος, καθεστώς (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, σκέψεις 62 έως 64, και της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

83 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 60 του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα, η υποχρέωση αναγραφής της χώρας καταγωγής των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων, η οποία απορρέει, αφενός, από τις γενικές προδιαγραφές εμπορίας που προβλέπονται στο μέρος Α του παραρτήματος Ι του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, καθώς και από τις ειδικές προδιαγραφές εμπορίας που εκτίθενται στο μέρος 10 του μέρους Β του ίδιου παραρτήματος, και, αφετέρου, από το άρθρο 76, παράγραφος 1, του κανονισμού 1308/2013, έχει εφαρμογή όχι μόνο στα προϊόντα που κατάγονται από «χώρες», όπως αυτές περιγράφονται στις σκέψεις 79 και 80 της παρούσας απόφασης, αλλά και στα προϊόντα που κατάγονται από «εδάφη», όπως αυτά διαλαμβάνονται στις σκέψεις 81 και 82 της παρούσας απόφασης.

84 Τρίτον, εν προκειμένω, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι τα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα συγκομίστηκαν στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

85 Το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, όμως, συνιστά έδαφος διακριτό σε σχέση με εκείνο του Βασιλείου του Μαρόκου (αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, σκέψη 92, και της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, σκέψη 62).

86 Εξάλλου, το παράρτημα 1 του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2020/1470 της Επιτροπής, της 12ης Οκτωβρίου 2020, σχετικά με την ονοματολογία των χωρών και εδαφών για τις ευρωπαϊκές στατιστικές σχετικά με το διεθνές εμπόριο αγαθών και τη γεωγραφική κατανομή για άλλες στατιστικές για τις επιχειρήσεις (ΕΕ 2020, L 334, σ. 2), το οποίο εφαρμόζεται στον τομέα της τελωνειακής νομοθεσίας της Ένωσης, προβλέπει διαφορετικούς κωδικούς και κείμενα για τη Δυτική Σαχάρα και για το Βασίλειο του Μαρόκου.

87 Υπό τις συνθήκες αυτές, το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας πρέπει να θεωρηθεί ως τελωνειακό έδαφος, κατά την έννοια του άρθρου 60 του ενωσιακού τελωνειακού κώδικα και, κατά συνέπεια, του κανονισμού 1308/2013 καθώς και του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011. Επομένως, η ένδειξη της χώρας καταγωγής που πρέπει να αναγράφεται στα επίμαχα στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντα μπορεί να αναφέρει μόνον τη Δυτική Σαχάρα ως τέτοια, δεδομένου ότι τα εν λόγω προϊόντα συγκομίζονται στο έδαφος αυτό.

88 Κάθε άλλη ένδειξη θα ήταν παραπλανητική, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 73 της παρούσας απόφασης. Πράγματι, θα μπορούσε να παραπλανήσει τους καταναλωτές ως προς την πραγματική καταγωγή των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων, καθόσον θα ήταν δυνατόν να δημιουργήσει την εντύπωση ότι τα προϊόντα αυτά

προέρχονται από τόπο διαφορετικό από το έδαφος στο οποίο συγκομίστηκαν (πρβλ. απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 2019, Organisation juive européenne και Vignoble Psagot, C-363/18, EU:C:2019:954, σκέψη 51).

89 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού 543/2011, έχει την έννοια ότι, κατά τα στάδια της εισαγωγής και της πώλησης προς τον καταναλωτή, στην επισήμανση των επίμαχων στην υπόθεση της κύριας δίκης προϊόντων πρέπει να αναγράφεται μόνον η Δυτική Σαχάρα ως χώρα καταγωγής τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

90 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 207 ΣΛΕΕ, ο κανονισμός (ΕΕ) 2015/478 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2015, περί κοινού καθεστώτος εισαγωγών, και ο κανονισμός (ΕΕ) 1308/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για τη θέσπιση κοινής οργάνωσης των αγορών γεωργικών προϊόντων και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 922/72, (ΕΟΚ) αριθ. 234/79, (ΕΚ) αριθ. 1037/2001 και (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου,**

   έχουν την έννοια ότι:

   δεν επιτρέπουν σε κράτος μέλος να θεσπίσει μονομερώς μέτρο που να απαγορεύει την εισαγωγή γεωργικών προϊόντων των οποίων η επισήμανση είναι συστηματικά μη σύμφωνη προς τη νομοθεσία της Ένωσης σχετικά με την ένδειξη της χώρας ή του εδάφους καταγωγής.

2) **Το άρθρο 76 του κανονισμού 1308/2013, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 543/2011 της Επιτροπής, της 7ης Ιουνίου 2011, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1234/2007 του Συμβουλίου όσον αφορά τους τομείς των οπωροκηπευτικών και των μεταποιημένων οπωροκηπευτικών, όπως τροποποιήθηκε με τον εκτελεστικό κανονισμό (ΕΕ) 594/2013 της Επιτροπής, της 21ης Ιουνίου 2013,**

   έχει την έννοια ότι:

   κατά τα στάδια της εισαγωγής και της πώλησης προς τον καταναλωτή, στην επισήμανση των πεπονιών τύπου Charentais και των ντοματών «cerises» (τύπου cherry) που συγκομίζονται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας πρέπει να αναγράφεται μόνον η Δυτική Σαχάρα ως χώρα καταγωγής τους.

(υπογραφές)